

Ana Tot

A SZABADKAI KÖZSÉG GAZDASÁGI FEJLŐDÉSE ÉS VISZONYLAGOS LEMARADÁSÁNAK OKAI

Lehet, hogy ez a cím kissé furcsán hat, hisz egy tudományos munkában viszonylagos lemaradásról már csak akkor beszélhetünk, ha az bizonyított tény. Kutatási célnak semmiképp sem tekinthetjük, mert akkor alárendelhetjük neki az elemzési módszereket, s az ilyesmit aligha lehet tudományos módszerekkel végzett kutatásnak nevezni. Ez a veszély aligha fenyeget, mert írásunk szerzője vezette azt a tanulmánycsoportot, amely a szabadkai gazdaság fejlődését elemezte és jövőbeli fejlesztési lehetőségeit kutatta. Objektív kutatások igazolják tehát, hogy a szabadkai község gazdasága viszonylag lemaradt a tartományi átlagtól.

A gazdasági fejlődés ütemét egy meghatározott időszakban a társadalmi termék növekedése fejezi ki legjobban, ezért kiértékelését nagymértékben elősegíti, ha más régiókéval hasonlítjuk össze. Az 1971-től 1980-ig terjedő időszakban a társadalmi össztermék növekedése 6,1, Vajdaságban 5,9, a szabadkai községben pedig 4,6 volt. Ez arra utal, hogy a társadalmi termék községi növekedése elmarad a tartományétól, a vajdasági pedig az országostól. Csakhogy ez sem elégséges annak megállapításához, hogy e régióknak a gazdasági lemaradásáról van szó. Amikor ugyanis dinamikusabban fejlesztik a fejletlenebb vidékeket, ilyesmi természetes következmény. Mindenütt, ahol természetes regionális fejlesztési politikát szorgalmaznak, nyilvánvaló, hogy a fejletlen vidékek dinamikusabban fejlődnek a fejlettebbeknél. Ezek szerint a tartományban fejlettebbnek számító szabadkai község gazdaságának fejlődése törvényszerűen lassúbb a tartományinál.

A község gazdasági fejlődését ténylegesen csak a tartomány fejlettebb községeivel való összevetés alapján értékelhetjük. Ilyen községnek számít Zrenjanin, Kikinda, Pancsova, Sremska Mitrovica és Újvidék. A szabadkai község gazdasága pedig ezen községek mezőnyében hátrányos helyzetben van. A társadalmi termék növekedése 1960—1980-ig az említett régiókban a következőképpen alakult: Zrenjanin 4,1, Kikinda 5,8, Pancsova 5,4, Sremska Mitrovica 4,7, Újvidék 6,4, Szabadka pedig 5,0 százalék. Tehát Zrenjaninon és Sremska Mitrovicán kívül minden

egyres község dinamikusabban fejlődött a szabadkainál. Ez a mutató már valóban a szabadkai község lelassult gazdasági fejlődését szemlélteti.

Vajon mi lehet az oka, hogy lassabban fejlődik az említett községek-nél? A makroökonómiai modell vonatkozásában elsőként az ágazati szer-kezetváltozás kérdése merül fel. A közgazdaságtudományban köztu-dott, hogy a fejletlen vidékeket a primer szektor túlsúlya jellemzi. Az ipari forradalom olyannyira felgyorsítja a szekunder szektor fejlődését, hogy az átveszi a vezető szerepet. Csak a fejlett iparú országokban kezd kialakulni a posztindusztriális társadalom, amelyet a terciér tevékeny-ség jellemez.

Ezeket a fejlődési szakaszokat ugyan nem lehet átugrani a gazdasági fejlődés során, de a gazdasági szerkezetváltást többé-kevésbé fel lehet gyorsítani azzal a megszorítással, hogy a primer szektor fejletlensége esetén nem fejlődhet gyorsan a szekunder, illetve a terciér szektor sem fejlődhet megfelelő szekunder tevékenység nélkül.

Vajon milyen változások mentek végbe a tartomány gazdasági szek-torainak szerkezetében? Mivel alaposabb szerkezetváltásra rövid időn belül aligha kerülhet sor, ezért az 1970-től 1980-ig terjedő időszakon szemléltetjük a szerkezeti változásokat.

GAZDASÁGI SZERKEZETVÁLTOZÁSOK VAJDASÁG EGYES KÖZSÉGEIBEN

1. sz. táblázat
(%-ban)

	1970	1975	1980
ZRENJANIN			
Primer szektor	9,1	10,1	9,9
Szekunder szektor	52,8	59,9	56,4
Tercier szektor	38,1	30,0	33,7
KIKINDA			
Primer szektor	16,2	17,3	10,0
Szekunder szektor	63,1	56,7	63,3
Tercier szektor	20,7	26,0	22,7
ÚJVIDÉK			
Primer szektor	2,8	2,8	2,7
Szekunder szektor	48,3	46,7	34,5
Tercier szektor	48,9	50,5	62,8
PANCSOVA			
Primer szektor	9,7	8,7	10,4
Szekunder szektor	67,5	65,1	59,6
Tercier szektor	24,6	26,2	30,0
SREMSKA MITROVICA			
Primer szektor	14,6	15,9	15,3
Szekunder szektor	47,4	53,1	49,1
Tercier szektor	38,0	31,0	35,6
SZABADKA			
Primer szektor	9,7	9,3	9,6
Szekunder szektor	49,9	49,3	50,9
Tercier szektor	40,4	41,4	39,5

Az említett községek gazdasági szerkezetváltozásai alapján megállapíthatjuk, hogy Szabadka község gazdaságát a terciér tevékenység jellemzi. Ebben pedig városunkat Pancsova, majd Újvidék és Zrenjanin követi. Amelyük községben tehát lassabban növekedett a társadalmi termék, ott dinamikusabb volt a terciér szektor növekedése (Szabadka, Zrenjanin és Sremska Mitrovica). Kivételt csak Újvidék képez, ahol a fejlett terciér szektor jelentős részarányú szekunder tevékenységen alapul. Nyilvánvaló tehát, hogy azokon a vidékeken volt a fejlődés lassúbb, ahol a szekunder szektor — mindenekelőtt az ipar — megfelelő fejlettségi szintje nélkül szándékoztak átugrani egy fejlődési szakaszt és eljutni a posztindusztriális társadalomba. Ez az egyik oka, hogy az 1970-es 9,4 százalékról 1980-ra 8,3 százalékra csökkent Szabadkának a tartományi társadalmi termékben való részvétele.

Az említett községekhez képest az 1970—1980-as időszakban a szabadkai község a legfontosabb gazdasági területeken — az iparban és a mezőgazdaságban — foglalkoztatottanként a legalacsonyabb társadalmi terméket valósította meg. Ez egyben magyarázatot ad arra is, hogy miért volt alacsonyabb a munkatermelékenység, mint az említett községekben. Aligha feltételezhetjük, hogy ez az élőmunka alacsony fokú termelékenységének a következménye, ezért elemeznünk kell a vizsgálatunkban szereplő gazdasági régiók műszaki felszereltségét, hogy megfelelő összehasonlítást végezzünk. Ha a tartomány gazdaságának műszaki felszereltségét vesszük alapul, s ahhoz mérjük az egyes régiók eltéréseit, akkor a Szabadka gazdaságával kapcsolatos adatok katasztrofális helyzetről tanúskodnak.

MŰSZAKI FELSZERELTSÉG

	1970	1975	2. sz. táblázat (%-ban) 1980
Vajdaság SZAT	100	100	100
Zrenjanin	110,1	120,5	108,3
Kikinda	118,9	146,9	127,6
Újvidék	103,0	87,9	81,7
Pancsova	172,8	167,6	165,4
Sremska Mitrovica	171,4	161,1	133,0
Szabadka	86,7	70,8	73,5

Mint láthatjuk, Szabadka gazdaságának műszaki felszereltsége nemcsak a tartomány fejlettebb vidékeihez képest, hanem a tartományi átlaghoz képest is messze elmarad.

Mivel Szabadka gazdasága intenzív munkajellegű, ezért jóval alacsonyabb mértékben növekszik társadalmi terméke, hisz csupán élőmunka termelékenységének növelésével nem lehet pótolni a műszaki felszereltség fogyatékosságait.

Ha az iménti területek iparának a műszaki felszereltségét hasonlítjuk össze, még kedvezőtlenebb képet kapunk.

AZ IPAR MŰSZAKI FELSZERELTSÉGE

3. sz. táblázat
(%-ban)

	1970	1975	1980
Vajdaság SZAT	100	100	100
Zrenjanin	107,5	106,1	83,2
Kikinda	140,7	147,7	152,0
Újvidék	93,0	87,3	70,9
Pancsova	226,0	192,1	200,4
Sremska Mitrovica	171,4	161,1	133,0
Szabadka	65,8	70,8	55,4

Amennyiben elfogadjuk azt az általános értékelést, hogy Vajdaság nem rendelkezik fejlett és korszerű iparral, akkor ez még inkább vonatkozik a szabadkai községre. Szabadka ipara nem képes nagyobb beruházások nélkül csökkenteni azt a szakadékot, amely elválasztja a tartomány fejlettebb ipari területeitől, még kevésbé pedig a fejlettebb országok iparától.

Alacsony szintű műszaki felszereltség jellemezte a község mezőgazdaságát is egészen a közelmúltig.

A MEZŐGAZDASÁG MŰSZAKI FELSZERELTSÉGE

4. sz. táblázat
(%-ban)

	1970	1975	1980
Vajdaság SZAT	100	100	100
Zrenjanin	66,0	215,6	250,7
Kikinda	89,6	151,8	95,6
Újvidék	191,8	215,3	779,4
Pancsova	109,8	104,0	125,9
Sremska Mitrovica	97,1	71,6	80,0
Szabadka	51,6	43,0	109,8

Bár a község mezőgazdaságának műszaki felszereltségében kedvező irányzatok jelentkeznek, az ágazat mégis gondokkal küszködik, hisz 1980-ban a műszaki felszereltség szempontjából alig haladta meg a vajdasági átlagot. Tehát ebben az ágazatban is beruházásokat kell eszközölni.

A fejlettebb vajdasági községekkel való összehasonlításból kitűnik, hogy a község gazdasága viszonylag lemaradt. Ennek legfőbb oka Szabadka iparának alacsony szintű műszaki felszereltsége, amire már az imént is rámutattunk.

A mezőgazdaság kivételével egyéb gazdasági területek is lassabban fejlődnek, mint a tartományban vagy az országban.

A TÁRSADALMI TERMÉK ÁGAZATONKÉNTI NÖVEKEDÉSE
AZ 1971—1980-AS IDŐSZAKBAN

5. sz. táblázat
(%-ban)

Gazdasági ágazatok	JSZSZK	VSZAT	Szabadka
Az egész gazdaság	6,1	5,9	4,6
Ipar	6,6	6,9	5,1
Mező- és erdőgazdaság	4,4	4,5	4,6
Építőipar	4,8	4,7	2,8
Közlekedés	5,7	6,1	2,5
Kereskedelem és vendéglátóipar	5,6	4,2	3,6
Kisipar	7,0	7,8	4,4

A társadalmi termék ilyenén növekedése kihatással volt a jövedelem növekedésére is az 1971—1980-as időszakban; Vajdaságban a jövedelem átlagosan évente 6,0 százalékkal, a szabadkai községben pedig 4,2 százalékkal növekedett. Tehát a társadalmi termék növekedésében megnyilvánuló lemaradás még nagyobb lett a jövedelem növekedési százaléka esetében. Ez arra utal, hogy Szabadka gazdaságában az anyagi kiadások gyorsabban növekedtek, mint a tartományban.

Gazdasági áganként a következőként alakult a jövedelem 1971-től 1980-ig Szabadka és Vajdaság SZAT gazdaságában:

A JÖVEDELEM NÖVEKEDÉSE (%-ban)

6. sz. táblázat

Gazdasági ágak	Szabadka	Vajdaság SZAT
Az egész gazdaság	4,2	6,0
Ipar	4,8	6,8
Mezőgazdaság	4,5	4,5
Erdőgazdaság	1,5	3,1
Építőipar	3,3	5,1
Közlekedés	1,0	4,6
Kereskedelem	3,3	5,0
Vendéglátóipar	4,7	6,0
Kisipar	3,5	8,3
Lakásgazdálkodás és közművesítés	1,3	4,8

Tehát a szabadkai községben csak a mezőgazdaság jövedelme növekedett ugyanolyan százalékarányban, mint a tartományban, az összes többi ágazatban jóval alacsonyabb volt a növekedés, mint Vajdaság SZAT területén.

A jövedelmet elemezve lényeges meghatározni, milyen annak elosztása, mindenekelőtt mennyi marad a társultmunka-szervezetekben és hogyan részesedik belőle a többi felhasználó. Ilyen szempontból a község gazdasága előnyben van a vajdaságihoz képest, ugyanis jövedelmének kisebb részét juttatta a többi felhasználónak.

Ez mégsem hatott kedvezően a felhalmozásra, mert Vajdaság SZAT még ilyen körülmények között is többet választott ki erre a célra, mint

a szabadkai község gazdasága, amely a személyi jövedelmekre fordított többet.

A JÖVEDELEMELOSZTÁS SZERKEZETE
(%-ban)

7. sz. táblázat

JÖVEDELEM	SZABADKA			VAJDASÁG SZAT		
	1970	1975	1980	1970	1975	1980
JÖVEDELEM	100	100	100	100	100	100
1. Társultmunka-szervezetek	53,3	53,6	54,8	52,8	56,7	52,4
— netto személyi jövedelmek	42,6	41,8	35,5	41,8	38,4	32,9
— alapok	10,7	11,8	19,3	11,0	18,3	19,5
2. Egyéb felhasználók	46,7	46,4	45,2	47,2	43,3	47,6
— személyi jövedelmi járulék	18,7	18,0	18,4	17,5	17,0	18,1
— törvényes kötelezettségek	17,8	16,5	16,1	18,0	14,8	17,7
— szerződéses kötelezettségek	10,2	11,9	10,7	11,7	11,5	11,8

Noha a község gazdaságának műszaki felszereltsége lényegesen elmarad a tartományé mögött, mégis relatíve kisebb volt az alapokba való elkülönítés Szabadkán, mint tartományi szinten. Ez pedig meghatározta a szabadkai gazdaság beruházásának nagyságát.

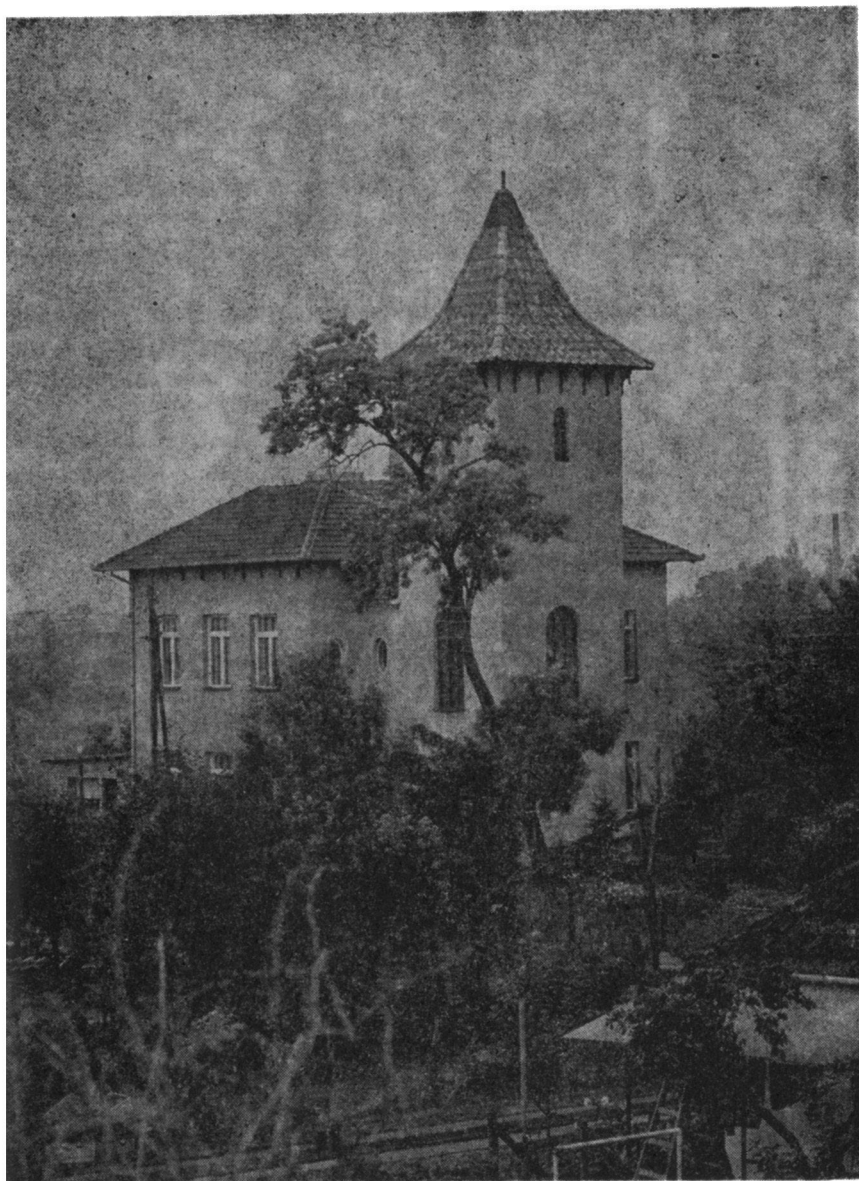
Valamely régió általános beruházási politikáját a társadalmi termékbe eszközölt beruházások tükrözik a legjobban. Ilyen értelemben a társadalmi termékbe eszközölt községi beruházások lényegesen elmaradnak a tartományé mögött.

A TÁRSADALMI TERMÉKBE ESZKÖZÖLT BERUHÁZÁSOK

8. sz. táblázat
(%-ban)

ÉV	VAJDASÁG SZAT	SZABADKA
1971	29,3	18,5
1972	25,1	16,7
1973	20,8	10,9
1974	24,8	10,2
1975	27,3	14,9
1976	32,2	14,1
1977	37,3	16,9
1978	41,1	19,1
1979	36,4	21,3
1980	32,9	18,4

A beruházások szerint kialakult különbség következtében a község gazdasági fejlődése szükségszerűen lemaradt a tartományi mögött. Itt azonban azt is el kell mondanunk, hogy Vajdaság SZAT gazdasága az 1976—1980-as időszakban nem folytatott megfelelő beruházási politikát, hisz ebben az időszakban voltak a legnagyobbak a társadalmi össztermék pótlási hányadát képező beruházások, aminek a következményeit a tartomány gazdasága még ma sem heverte ki. Fel kell azonban hív-

A volt Macskovics-téglagyár, az első régészeti ásatások helyszíne (fotó: A. J.)

ni a figyelmet arra, hogy Szabadka gazdasága még kedvezőtlenebb beruházási politikát folytatott, mert az említett tízéves időszakban a beruházásoknak a társadalmi termékből való részesedése még az elméletileg megengedettnél is jóval alacsonyabb volt.

A beruházási politika megítélése szempontjából igen lényeges, hogy milyen arányban állnak a gazdasági és gazdaságon kívüli beruházások. Vajdaság SZAT beruházási politikája az 1971—1980-as időszakban ked-

vezőtlenül alakult; gyorsabban növekedtek a gazdaságon kívüli beruházások, mint a gazdaságiak. Ezek az irányzatok, sajnos, nem kerülték el a szabadkai község beruházási politikáját sem, mert az említett időszakban a gazdasági beruházások 6,9, a gazdaságon kívüliek pedig 14,3 százalékkal növekedtek.

Kétségtelen, hogy a gazdaságon kívüli szférát is fejleszteni kell, de az sem lehet vitás, hogy csak a termelés fokozásával — s ennek a gazdasági beruházás az alapja — lehet magasabb szinten kielégíteni a termelési szférán kívüli szükségleteket.

Emellett a szabadkai községben 1976 óta folyamatosan növekedtek az épületekbe, és csökkentek a felszerelésekbe eszközölt beruházások, ami szintén kedvezőtlen hatást gyakorolt a munka műszaki felszereltségére.

A beruházások hatékonyságát a kiemelt fontosságú mutatók alapján lehet elemezni. Az a tény, hogy Szabadka gazdaságában növekvő irányzatúak, a beruházások hatékonyságának a csökkenésére utal.

Ez önmagában véve még nem okoz gondot, mert általában véve a magasabb szintű gazdasági fejlődés logikus következménye szokott lenni. Szabadka gazdaságának a legfontosabb mutatószámai az 1971—1980-as időszakban alacsonyabbak voltak, mint a tartományiak. Ezek szerint a társadalmi termék azonos mérvű növelése érdekében kevesebbet kell beruházni Szabadka gazdaságába, mint a tartományéba, tehát nagyobb a beruházások hatékonysága, mint Vajdaságban, aminek az a kedvezőtlen vonatkozása, hogy a község gazdaságának alacsony a tőkeintenzitása.

A beruházási politika hatással van a foglalkoztatásra is, mert a beruházások képezik az új munkahelyek megnyitásának legfontosabb feltételét. Az 1971—1980-as időszakban a szabadkai községben 33,3, Vajdaságban pedig 36,7 százalékkal növekedett a foglalkoztatottak száma. A foglalkoztatottnak az összlakossághoz viszonyított aránya viszont nagyobb volt a községben, mint a tartományban. 1971-ben Szabadkán ezer lakosra 278 foglalkoztatott jutott, a tartományban pedig csak 217. Egy évtizeddel később Szabadkán ezer lakos közül 349, Vajdaságban pedig 283 volt munkaviszonyban. Ezek szerint a foglalkoztatási arány a szabadkai községben nagyobb, mint a tartományban, a foglalkoztatás üteme viszont Vajdaság gazdaságában alakult kedvezőbbben.

A foglalkoztatás és a gazdaságszervezet elemzése szempontjából igen lényeges, hogy hány ipari foglalkoztatott jut ezer lakosra. 1970-ben Szabadkán ezer lakosra 103, Vajdaságban pedig 69 ipari dolgozó jutott, 1980-ban Szabadkán elérte a 151-et, Vajdaságban pedig a 101-et.

Ha csak ennek alapján ítélnénk meg a gazdasági fejlettséget, akkor Szabadkát az igen fejlett ipari régiók közé sorolhatnánk. Nem felelkezhetünk meg azonban előző elemzésünk eredményeiről, miszerint Szabadka ipara intenzív munkajellegű, tehát a jövőbeli fejlődés szempontjából a munkaerő a legfontosabb erőforrása.

Ha a foglalkoztatásban kialakult helyzet és fejlődési irányzat megfelelő műszaki felszereltséggel párosulna, akkor rendkívül magas lenne

a községben a termelékenység, mert ettől a két tényezőtől függ a termelékenységi szint. Az iméntiekben viszont már rámutattunk, hogy milyen alacsony szintű a község gazdaságának a műszaki felszereltsége, s hogy milyen kedvezőtlenül hatott ez a munkatermelékenységre. Amíg például az 1971—1980-as időszakban tartományunkban a munkatermelékenység évente átlagosan 2,7 százalékkal növekedett, Szabadka gazdaságában ez a növekedés csak 1,8 százalékot tett ki. A munkatermelékenység ilyenén növekedésével aligha lehet konkurenciaharcot folytatni a hazai piacon, a fejlettebb országok termelőivel való versengésről pedig szó sem lehet.

Mindez alaposan kihatott a község felhalmozására és újratermelésére. Szabadka gazdaságának a felhalmozása az 1971—1980-as időszakban százalékban kifejezve nagyobb volt a tartományénál, mégpedig a legfontosabb gazdasági területen, az iparban és a mezőgazdaságban. Ez egyáltalán nem áll ellentétben az előző megállapításokkal, ugyanis a felhalmozás növekedését két tényező határozza meg: a felhalmozási célt szolgáló eszköz kiválasztás, valamint az alap- és forgóeszközök átlagos kihasználtsága, miközben az első tényező növekedése a felhalmozási arányt kedvezően, a másodiknak a növekedése pedig kedvezőtlenül befolyásolja. Szabadka ipara ezért választhatott ki viszonylag kevesebbet a tartományénál, s az alap- és forgóeszközök alacsony szintű kihasználtsági fokát eredményező gyenge műszaki felszereltség ellenére is jelentősen növekedett felhalmozása.

Ez is azt bizonyítja, hogy egy vagy néhány mutató alapján nem lehet komolyabb következtetésekre jutni a gazdasági fejlődést illetően. Valamennyi lényeges tényező mélyreható elemzésével igazolódott be, mi rejlik a viszonylag magas felhalmozás mögött.

Az újratermelés növekedésére ugyanazok a megállapítások vonatkoznak, mint a felhalmozásra, még az indoklás is azonos, természetesen kevesebb vonatkozást kellett figyelembe venni kiszámításakor.

Végezetül felmerül a kérdés, hogyan sikerült Szabadka gazdaságának az említett fejlődési jellemvonásokkal hatékonyabban bekapcsolódnia a nemzetközi munkamegosztásba. Ennek az áttekintése megköveteli a község kivitelének és behozatalának részletes elemzését.

Az 1971—1980-as időszakban Szabadka községben dinamikusabban növekedett a kivitel (évi 4,2 százalék), mint a tartományban (1,8 százalék). Megbízható adataink vannak arról is, hogy az említett időszakban a község gazdasága átlagosan alacsonyabb százalékban növelte behozatalát (12,5 százalék), mint Vajdaság SZAT (13,4 százalék).

Bár a község gazdaságában kedvezőbbben alakultak a külfölddel fenn tartott árucsereszonyok, mint a tartományban, mégis hangsúlyoznunk kell, hogy igen jelentős az eltérés a behozatal és a kivitel között. Ezen eltérés következtében egyre kevésbé fedezte a behozatalt a kivitel. Amíg például 1971-ben Szabadka gazdasága majd kétszer többet exportált, mint importált, azaz minden behozatali dinárt 1,86 dináros kivittel

fedezett, addig 1980-ban egy behozatali dinárra már csak 0,85 kivitelből származó dinár jutott.

Ez a kedvezőtlen folyamat nemcsak annak a következménye, hogy a behozatal lényegesen nagyobb mértékben növekedett, mint a kivitel, hanem annak is, hogy folyamatosan csökkent a kivitelnek az össztermelésen belüli részaránya. Tehát a termelés viszonylag nagymérvű növekedése idején a termékek jelentősebb hányada a hazai piacra került.

Szabadka ipara az 1971—1980-as időszakban évente átlagosan kisebb mértékben növelte kivitelét (4,0 százalék) a tartomány iparánál (5,5 százalék), s emiatt visszaesett a kivitel részesedése a község ipari termelésében, bár Szabadka ipari termékeinek jelentősebb részét értékesíti külföldi piacokon, mint a tartomány.

Az 1971—1980-as időszakban rendkívül kedvezőtlenül alakult a község mezőgazdasági kivitele. A tartomány mezőgazdasági kivitele ebben az időszakban átlagosan 9,3 százalékkal, Szabadkáé pedig 12,1 százalékkal csökkent évente. Ez nem is lenne olyan nagy a különbség, ha nem volna tudomásunk arról, hogy az említett időszakban Vajdaság mezőgazdasága termelésének 20—40 százalékát, Szabadka mezőgazdasága pedig csak a 0,5—7 százalékát exportálta. Ha figyelembe vesszük, hogy tartományunk egész területén egyazon tényezők (engedélyek, árak stb.) korlátozták a mezőgazdasági termények kivitelét, akkor a község mezőgazdaságának a kivitelhez való illetén viszonyulását csak szubjektív okokkal magyarázhatjuk.

Az ipari és mezőgazdasági kiviteli lehetőségek elszalasztása hosszú időn át érezteti majd hatását a község gazdaságában, mert most már sokkal nehezebb körülmények között kell fokozni a kivitelt.

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy Szabadka gazdasága kétségkívül lemarad mind a tartomány, mind annak legfejlettebb községei mögött. Ennek legfőbb okát pedig magában a község iparában, mindenképp annak alacsony szintű műszaki felszereltségében, s a rendelkezésére álló erőforrások fokozottabb kihasználásában kell keresni. Hogy mennyire és milyen értelemben változott meg a helyzet 1980 óta, azt csak a jelenlegi középtávú fejlesztési terv eddigi megvalósulásának elemzése alapján állapíthatjuk meg.

Az elemzéshez szükséges adatok azonban még csak 1984-ig állnak rendelkezésünkre, a kedvezőtlen irányzatokat kiváltó nehézségek viszont olyan jellegűek, hogy három év alatt nem következhet be lényegesebb változás. Különösen az egész jugoszláv gazdaságnak az utóbbi években kialakult gazdálkodási körülményei között.